

*žene u crnom
beograd*

IZVEŠTAJ

O

AKTIVNOSTIMA

maj - avgust 2016.

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrn.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombegrad@gmail.com

Unapred se solidarno zahvaljujemo.

žene u crnom

ULIČNE AKCIJE:

U ovom izveštajnom periodu organizovale smo dvanaest (12) akcija, a takođe smo aktivno učestvovala i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

Komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime, kao i drugih zločina nad civilnim stanovništvom, tokom i nakon ratova, na prostoru bivše Jugoslavije:

Kruševac, 16. maj „Pamtimo hrabri otpor žena“ - mirovna akcija/omaz hrabrim ženama koje su se 1999. godine, u Kruševcu pobunile protiv prisilnih mobilizacija muškaraca za rat na Kosovo. Akciju su organizovale aktivistkinje Udruženja žena Peščanik iz Kruševca i Žena u crnom iz Beograda. Tokom ove akcije, na glavnom gradskom trgu, postavljene su dve spomen ploče: **Pamtimo hrabri otpor žena!** i **Trg hrabrih žena Rasinskog okruga** - u znak sećanja na otpor žena Rasinskog okruga koje su se maja 1999. godine pobunile protiv prisilnih mobilizacija muškaraca za rat na Kosovo. Ovim činom aktivistkinje su ponovile zahtev za upisivanjem u istoriju ženskog otpora ratu, ali istovremeno izrazile otpor zbog odbijanja lokalnih vlasti da uvažavaju višegodišnje zahteve aktivistkinja za postavljanjem navedenih spomen ploča i zahtevom da se 24. maj Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje proglasi Danom sećanja na pobunu žena 1999. U akciji je učestvovalo oko trideset žena (30) iz Beograda, Kruševca, Brusa, Čićevca, Varvarina.

Beograd 17. jun „Pamtimo žene silovane u ratu“ - protest na Trgu Republike, povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u sukobima u organizaciji Žena u crnom, Autonomnog ženskog centra i Fonda za humanitarno pravo.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti: *Žene protiv silovanja, Žene protiv seksualnog ropstva, Žene protiv prisilne trudnoće, Žene protiv prostitucije, Žene protiv prisilne sterilizacije, Žene protiv svih drugih oblika seksualnog nasilja,*

Stop seksualnom nasilju u ratu!, Pamtimo žene silovane u ratovima!, 19. jun – Dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu.

Na mirovnoj akciji izvedena je scenska akcija - mapa ratnog zločina silovanja počinjenih u XX veku, u dvadeset država ili regija u celom svetu.

U akciji je učestvovalo oko četrdesetak aktivistkinja i aktivista (40). I pored toga što je skup bio prijavljen, policija nije reagovala na napade grupe muškaraca, pripadnika profašističke organizacije *Srpski sabor Zaveznici*, koji su i u drugim prilikama ometali akcije ŽUC-a. Zbog toga su Žene u crnom podnele krivičnu prijavu.

Beograd, 10. jul "Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici" - povodom 21 godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i ćutanju. Tokom ove mirovne akcije bili su istaknuti sledeći transparenti: *Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici; Odgovornost; Solidarnost; Pamtimo; Pamćenje*. Takođe je izvedena scenska akcija „Srebrenica 8372“. Instalacijom simboličkog/živog memorijala, Žene u crnom nastavljaju izgradnju spomenika žrtvama srebreničkog genocida budući da su odbijeni su naši višegodišnji uporni zahtevi da se u Beogradu odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama srebreničkog genocida. Ovim činom simbolički se upisuje u kolektivnu memoriju ono što se negira/poriče/umanjuje – genocid u Srebrenici. U protestu je učestvovalo oko sto (100) aktivistkinja i aktivista kako Mreže Žena u crnom Srbije, tako i Autonomnog ženskog centra, Inicijative mladih za ljudska prava, Rekonstrukcije ženski fond i drugih organizacija za ljudska prava.

11. jul „8372-Srebrenica“ – protest ispred Narodne skupštine Republike Srbije u organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava, uz podršku Žena u crnom, Fonda za humanitarno pravo, Kuće ljudskih prava. Ovom akcijom je iskazana solidarnost prema žrtvama genocida u Srebrenici. Takođe je ponovljen zahtev da nadležne institucije uvažavaju višegodišnje zahteve organizacija civilnog društva iz Srbije za: proglašenjem Dana sećanja na genocid u Srebrenici, donošenjem Rezolucije o Srebrenici kojom se poštuju odluke međunarodnih sudova, budući da preovladava kontinuirano negiranje, prećutkivanje, i relativizovanje genocida; takođe je ponovljen zahtev da se negiranje genocida zakonski sankcioniše, tako što će se proglasiti krivičnim delom, itd. U ovoj akciji je učestvovalo više desetina aktivista/kinja.

Zagreb, 4. avgust „Antiratni protest povodom slavljenja ratne pobjede“ – mirovna akcija povodom 21 godišnjice zločina nad civilnim stanovništvom ('Oluja') zabranjena je 3.8. 2016. rešenjem Ministarstva unutrašnjih poslova. Zbog zabrane održavanja antiratnog protesta, organizacije Centar za žene žrtve rata – Rosa (Zagreb), Žene u crnom (Beograd), Ženska mreža Hrvatske, Srpski demokratski forum (Zagreb), Slobodarski aktivisti (Zagreb), Centar za građansku hrabrost (Zagreb), održali su mirnu protestnu akciju 4. avgusta. Protest je održan protiv zabrane najavljenog skupa i ugrožavanja 'prava na slobodu okupljanja'. Na kontraprotestu 'branitelji Domovinskog rata' su napali aktivistkinje i aktiviste mirnog protesta.

Feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke akcije

Navodimo ih hronološki:

Beograd, 9. maj „Antifašizam je naš izbor - Antifašistička Evropa je moguća“ - povodom Dana pobeđe nad fašizmom, 9. maja, Žene u crnom su organizovale u Knez Mihailovoj ulici mirovnu akciju - antifašistički javni čas. Na protestu su, između ostalih bili istaknuti sledeći transparenti: *Antifašizam je naš izbor; Žene u crnom protiv fašizma; Protiv fašizma; 9. maj – Dan pobeđe nad fašizmom Dan Evrope; Lezbejke i feministkinje protiv fašizma; Doživotna robija fašizmu-sloboda narodu*, itd. Akcija je bila podeljena u dva dela. U prvom delu su čitani podaci prvo o progonu ratnih izbeglica - militarizaciji i fašizaciji Evrope potom o fašizaciji Srbije, i na kraju o antifašističkom otporu. U drugom delu akcije, hor aktivistkinja i aktivista je izvodio antifašističke pesme. Akciju su organizovale Žene u crnom, uz podršku Saveza antifašista Srbije i Inicijative mladih za ljudska prava. U akciji je učestvovalo oko šezdeset (60) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. maj „Ni jedna žena manje, ni jedna mrtva više“ - Mreža žene protiv nasilja, Autonomni ženski centar i Žene u crnom organizovale su protest na Trgu Republike u Beogradu zbog zločina femicida u Srbiji. Naime, 18. maja 2015. u roku od 72 sata ubijeno 7 žena, a od početka 2016. godine u Srbiji je ubijeno 9 žena. Protest je bio i zahtev da se 18. maj proglasi *Danom sećanja na žene ubijene u femicidu* u Srbiji. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti: *Ni jedna žena manje, ni jedna mrtva više; 18. maj – Dan sećanja na žene žrtve muškog nasilja; Zašto ih nema među nama?; Kaznimo neodgovorno postupanje institucija; Nasilje nad ženama je zločin; Stop femicidu u Srbiji; Reagujmo dok ne bude kasno; Ustani za žene čiji se glas više ne čuje!*, itd. Na protestu je izveden i performans protiv zločina nad ženama. Istog dana protesti su održani i u Kruševcu, Kraljevu, Leskovcu i Novom Sadu.

Beograd, 23. maj „Ne rehabilitaciji!“ - antifašistički protest ispred Višeg suda (Timočka 15) u Beogradu gde je održano drugo ročište za rehabilitaciju Milana Nedića, nacističkog kolaboranta. Kao šef srpske vlade za vreme nacističke okupacije u Drugom svetskom ratu. M. Nedić je odgovoran za holokaust i zločine nad antifašistima tokom Drugog svetskog rata. Žene u crnom su do sada pratile sva ročišta. Na protestu su bili istaknuti transparenti: *„Ne rehabilitaciji!“*, *„Stop fašizmu“*, *„Antifašizam je moj izbor“*, itd. Tokom protesta, pripadnici neonacističkih organizacija su neprekidno uzvikivali uvrede aktivistkinjama i aktivistima ŽUC-a (‘izdajnice, plaćenice, rugobe, lezbejke...’). Policija nije sprečila niti upozorila fašiste na govor mržnje – uvrede ipretnje Ženama u crnom, što ukazuje na klimu fašizacije u Srbiji, kako na nivou društva tako i države.

Leskovac, 24. maj „Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje” – povodom 24. maja –Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje Žene za mir Leskovac i Žene u crnom Beograd, uz podršku aktivistkinja Mreže Žena u crnom iz više gradova Srbije (Vlasotince, Niša, Pirota, Kruševca) organizovale su feminističko-antimilitaristički marš pod nazivom Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje. Tokom marša po centralnim gradskim ulicama uzvikivale smo parole: *Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje; Žene za mir, pravdu, solidarnost!, Uvek neposlušne!, Hoćemo socijalnu pravdu!, Vratite nam radna prava!, Neću da živim na rate, hoću da živim od plate!, Neću da jedem na rate, hoću da živim od plate!, Stop teroru u fabrici Jura!, Hrane, ne oružje!, Stop kasetnoj municiji!, Stop nacionalizmu, Stop militarizmu!, Stop fašizmu! Sloboda ženama!, Solidarnost je naša snaga, itd.*

Tokom ovog mirovnog marša izvedene su tri scenske akcije na gradskim trgovima:

- **Zaustavimo rat, a ne ljude – solidarnost sa izbeglicama sa Bliskog istoka”** – akcija solidarnosti sa izbeglicama sa Bliskog istoka (*Izbeglice su dobrodošle!; Hoćemo azil, a ne šator!; Bez granica, bez nacija!, Bez žica, bez granica!, Nećemo tvrđavu Evropu – hoćemo otvorene granice!, Stop prote-rivanju izbeglica!; Podržavamo sirijskim dezerterima i prigovaračima savesti; Stop zloupotrebi i pljački izbeglica*), kao i protiv rata na Bliskom i Srednjem istoku (*Zaustavimo rat, a ne ljude!, Stop ratu u Siriji, Avganistanu! Iraku!...*).
- **Hrana ne oružje - Sloboda, ne fantomke** – akcija protiv rušenja u Savamali u Beogradu, tokom koje smo uzvikivale sledeće parole: *‘Sloboda, ne fantomke’ i ‘Hrana ne oružje’.*
- **‘Idemo polako da bismo sigurno stigle’ ili ‘Mirovna gusenica’** – akcija sa dve ‘mirovne gusenice’ uz parolu „Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje“.

U ovom mirovnom maršu učestvovalo je oko **50** osoba. Od samog početka akcije, grupe profašističke orijentacije (Srbski sabor Zavetnici i druge) neprekidno su vređali aktivistkinje uzvikujući seksističke, rasističke, nacionalističke, homofobične parole. Svo to vreme policija nije reagovala i pored toga što je naš skup bio uredno prijavljen. Na kraju akcije fašisti su fizički napali aktivistkinje i aktiviste, gađajući ih jajima i raznim predmetima. Žene u crnom su sledećeg dana podnele krivičnu prijavu protiv počinioca nasilja.

Beograd, 18. jun „Solidarnost sa feministkinjama u Poljskoj” - u okviru globalne kampanje feminističke solidarnosti sa ženskim pokretom u Poljskoj, a povodom aktuelne situacije u vezi sa negiranjem prava na abortus, grupa feministkinja iz Beograda je organizovala akciju solidarnosti pred ambasadom Republike Poljske u Beogradu. Na akciji solidarnosti je učestvovalo **10** aktivistkinja i aktivista Žena u crnom i Autonomnog ženskog centra. Feministkinje su držale sledeće transparente, koji su bili ispisani na sprskom, poljskom i engleskom jeziku: *Solidarity with Polish Women; Zahtevamo ravnopravnost i poštovanje ženskog dostojanstva; Ako nije tvoje telo, nije tvoja odluka; My body, my right, my choice; Keep your rosaries off my ovaries; Przywroczenie pelni praw reprodukcyjnych; Skuteczne egzekwowanie alimentow; Prawo do prywatnosci, ochrony zdrowia i zycia; Szacunek dla naszej godnosci i nietykalnosci cielesnej.*

Beograd, 27. jun „Zona slobodna od mržnje - povodom 27. juna – Međunarodnog dana ponosa LGBTIQ osoba, Žene u crnom i Gayten – LGBT su organizovali protest pod nazivom 'Zona slobodna od mržnje'. Ova akcija se organizuje 27. juna već četiri godine, a u cilju senzibilisanja javnosti na položaj LGBT osoba u Srbiji. Akcija ima za cilj jačanje solidarnost sa drugim marginalizovanim društvenim grupama. Ove godine akcija je bila posvećena solidarnosti sa ratnim izbeglicama sa Bliskog i Srednjeg istoka. Protest je bio organizovan na prostoru Savamale, mestu gde krajem aprila izvršeno brutalno nasilje - rušenje objekata, između ostalih i prihvatnog centra za izbeglice. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti: *Zona slobodna od mržnje; Savamala – zona slobodna od mržnje; Solidarnost sa izbeglicama; Hoćemo otvorene granice, nećemo tvrđavu Evropu; Solidarnost (na srpskom, engleskom i arapskom jeziku)*. Protest je bio praćen mirovnim i anti-fašističkim pesmama (*Power to the people, Get up stand up, Ay Carmela...*) a pre toga je pročitano saopštenje. Potom je na prostoru ruševina, tj. mestu zločina raširena velika zastav duginih boja. U protestu je učestvovalo tridesetak (30) aktivistkinja i aktivista.

29. avgust, Beograd “Sećanje na Hande Kader” - protestni skup u znak sećanja na brutalno ubijenu trans ženu, seksualnu radnicu i aktivistkinju za prava trans osoba. Hande Kader (22) silovana je, ubijena i spaljena u Istanbulu početkom avgusta 2016. a njeni posmrtni ostaci su pronađeni 12. avgusta. Hande Kader je druga osoba iz LGBT zajednice koja je ubijena u Turskoj u proteklih nekoliko nedelja, a od 2008. godine u Turskoj je ubijeno četrdeset trans osoba, prema navodima LGBT organizacija. U znak sećanja na Hande Kader, tokom akcije u tišini i ćutanju, položeno je cveće i zapaljene su sveće, uz poruke protiv nasilja nad LGBT osobama. Tokom skupa je upozoreno i na sve učestalije napade na LGBT osobe u Srbiji. “Napadi na LGBT aktiviste i aktivistkinje su praksa koja ostaje nekažnjena, kao što su nedavni napad na Bobana Stojanovića, napad na Predraga Azjedkovića, kao i napad na Dragoslavu Barzut i njene tri prijateljice, septembra 2015. godine.

Protestnom skupu u organizaciji Gayten-LGBT – Centar za promociju LGBTIQ i Udruženje Da se zna, pridružili/e su i aktivisti/kinje ŽUC-a.

Građanski protesti “Ne da(vi)mo Beograd” – masovni protesti (11. i 25. maja, 11. i 25. juna, 13. i 18. jula) - protesti su organizovani zbog brutalnog nasilja i rušenja objekata na prostoru Savamale u Beogradu. Naime, u noći između 25. i 26. aprila, organizovana, motorizovana grupa od više desetina uniformisanih lica pod fantomkama, uz pretnje i primenu fizičke sile, bagerima su rušili objekte na površini od 1000m². Rušenje je izvedeno na lokaciji predviđenoj za izgradnju 'Beograda na vodi' BNV, projekta zaključenog suprotno zakonskim propisima, zbog čega je izazvao negodovanje profesionalne i aktivističke javnosti. Proteste je organizovao pokret 'Ne da(vi)mo Beograd', koji se bavi problemima javnog prostora, pre svega projektom BNV. Tokom protesta postavljeni su brojni zahtevi: ostavka ministra policije zbog rušenja objekata u Savamali, ostavka gradonačelnika Beograda, kao i direktora policije, komunalne policije, poništenje nezakonitog ugovora BNV, itd. I pored protesta u kojima je učestvovalo desetine hiljada građana/ki, nadležne institucije još uvek nisu sprovele istragu. U svim navedenim protestima učestvovala su aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

TRANZICIONA PRAVDA - FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

Posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime

U ovom izveštajnom periodu Žene u crnom su posetile:

Prijedor, 31. maj „Svjetski dan bijelih traka“ - mirovna akcija u organizaciji inicijative 'Jer me se tiče' iz Prijedora (Bosna i Hercegovina), a protiv poricanja istine o zločinima počinjenih zbog rasne, etničke pripadnosti ili političkih uverenja žrtava. U ime ŽUC-a u ovoj akciji učestvovao je Goran Lazin.

Zvornik, 1. jun - u okviru obeležavanja 24 godišnjice zločina nad bošnjačkim civilima 1992. u opštini Zvornik (Bosna i Hercegovina) aktivistkinje ŽUC-a su učestvovala na sledećim komemorativnim skupovima: mirovnom maršu 'Stazom smrti' sa porodicama žrtava i preživelim; poseta masovnoj grobnici Crni vrh; ukopu/dženazi u Memorijalnom centru Kalesija; komemoraciji u organizaciji Udruženja žrtava opštine Zvornik prisustvovalo četiri aktivistkinje ŽUC-a.

Tuzla, 11. jun „Tražimo naše nestale – da ne zaboravimo genocid u Srebrenici“ – pet (5) aktivistkinja Mreže Žena u crnom učestvovalo je u istoimenom maršu, koji od 1996. godine, svakog 11 u mesecu, organizuje udruženje „Žene Srebrenice“, sa sedištem u Tuzli (Bosna i Hercegovina).

Srebrenica, 11. jul „Solidarnost i odgovornost“ - odlazak na komemoraciju u Memorijalnom centru Potočari/Srebrenica, gde je tog dana izvršen ukop/dženaza 127 posmrtnih ostataka žrtava genocida. Komemoraciji je prisustvovalo trideset (30) aktivista/kinja Mreže Žena u crnom iz cele Srbije.

Na povratku, tokom celog putovanja kroz Srbiju, Žene u crnom su bile praćene jakim policijskim obezbeđenjem, koje je vršilo brojne opstrukcije (ne dozvoljavajući vozaču autobusa da vozi propisanom brzinom, čestim i nepotrebnim zaustavljanjem, itd.). Naime, bile smo onemogućene da učestvujemo na komemorativnom skupu - obeležavanju godišnjice genocida u Srebrenici, ispred Skupštine Srbije (u organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava uz podršku ŽUC-a) a sa početkom u 20h. Bilo je vidljivo da se radi o unapred smišljenoj opstrukciji. To je način na koji policijske strukture u Srbiji iscrpljuju i ponižavaju aktivistkinje Žena u crnom, onemogućavajući tako naš politički angažman. (Više o ovome u 'Dosije 7. – Represija nad braniteljicama ljudskih prava - Žena u crnom')

ŽENSKA SOLIDARNOST ZA KAZNJIVOST RATNIH ZLOČINA:

Akcije ženske solidarnosti – feminističke etike brige i odgovornosti, činovi uzajamne podrške, razmene i saradnje u regiji u cilju izgradnje pravednog mira. U ovom periodu organizovale smo razmene i posete:

1. i 2. maj, Đulići, Bosna i Hercegovina – susret sa ženama iz mesta na području Zvornika (Đulića, Klise, Šetića, Srebrenice); tokom ovog susreta pet aktivistkinja ŽUC-a je organizovalo mirovne radionice, a takođe su dogovorene zajedničke aktivnosti u narednom periodu.

31. maj i 1. jun, Đulići – susret podrške i solidarnosti sa ženama iz Đulića i okolnih mesta na području Zvornika (BiH) a uoči i tokom obeležavanja godišnjice zločina izvršenih nad civilima bošnjačke nacionalnosti 1992. godine od strane srpskih oružanih formacija. Četiri aktivistkinje ŽUC-a su posetile navedena mesta.

8. jun, Vukovar, Hrvatska – solidarna podrška aktivistkinja ŽUC-a Jeleni Baketi, svedokinji na Ženskom sudu.

10. i 11. jun, Tuzla – susret solidarne podrške ženama Srebrenice koje žive u Tuzli (BiH); tokom ovog susreta pet aktivistkinja ŽUC-a razgovaralo je sa ženama Srebrenice o zajedničkim aktivnostima u vezi sa obeležavanjem 21 godišnjice genocida u Srebrenici.

Maj, jun - solidarna posete podrške i solidarnosti sa Rosom Jakovljević tokom njenog višemesečnog boravka u bolnici u Beogradu. Aktivistkinje ŽUC-a su odlazile u posetu Rosi više puta nedeljno. Rosa Jakovljević je iz Bele Reke kod Šapca (Srbija), majka vojnika ubijenog u kasarni u Beogradu 2004. godine, o čemu je svedočila na Ženskom sudu u Sarajevu.

Kažnjivost zločina – put do pravednog mira: praćenje suđenja u Specijalnom sudu

Pred Većem za ratne zločine Specijalnog suda u Beogradu, a u nastavku dokaznog postupka, koji se vodi protiv optuženih Gavrilović Pavla i Kozline Rajka, a zbog počinjenih ratnih zločina u selu Trnje (opština Suva Reka/Therandë), 25. marta 1999. godine, na Kosovu.

Dana 25. marta 1999. godine, pripadnici Vojske Srbije, kao i Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, ubili su 31 civila albanske nacionalnosti (od toga 22 člana porodice Gaši/Gashi); njih 19 se još uvek vode kao nestali.

U ovom izveštajnom periodu pratile smo ročišta održana: 20. i 27. maj i 6. i 7. juna.

Sva navedena ročišta je pratio aktivista ŽUC-a Miloš Urošević i o tome izveštavao kako organizacije u okviru Mreže ŽuC-a, tako i međunarodne mreže sa kojima saradujemo.

UMETNIČKI ANGAŽMAN U SUOČAVANJU S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONOJ PRAVDI

U ovom periodu nastavljena je praksa zajedničkog rada i saradnje umetničkih kolektiva, profesionalnih pozorišta, umetnica/ka angažovanih na umetničkom oblikovanju otpora ratu, ratnim zločina, represiji, kršenju ljudskih prava. Pored već navedenih umetničko-aktivističkih inicijativa, pre svega u rubrici »Ulične akcije«, u ovom periodu organizovano je više radnih sastanaka u vezi sa osmišljavanjem i realizacijom aktivističko-umetničkih akcija sa umetničkim kolektivima: Multimedijalni centar Led art/Art klinika i Dah teatar o zajedničkim aktivnostima u navedenom periodu, a radni sastanci su održani u Beogradu i Novom Sadu. U ovom periodu aktivnosti su bile fokusirane na izradu dokumentarnog filma o Ženskom sudu – feministički pristup pravdi i u okviru toga održano je desetak radnih sastanaka.

VIDEO AKTIVIZAM: TRANZICIONA PRAVDA - FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se osposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti. Grupu za video aktivizam ŽUC-a koordiniraju Marija Vidić i Goran Lazin, u saradnji sa Marijom Arandelović, Zinaidom Marjanović i druge/i aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a. U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeće video materijale:

- „**Dostojanstven rad a ne glad**“ (6:02. min.) - ulični marš u Beogradu povodom 8. marta - Međunarodnog dana žena.
- „**Antifašizam je naš izbor**“ (7:36 min.) – antifašistička akcija ŽUC-a u Beogradu a povodom 9. maj, Međunarodnog dana pobeđe nad fašizmom.
- **Antifascism is our choice** (7:36 min.) – antifašistička akcija ŽUC-a u Beogradu a povodom 9. maj, Međunarodnog dana pobeđe nad fašizmom; film je preveden i titlovan na engleski.
- „**Nijedna žena manje, nijedna mrtva više**“ (4:12 min.) – feministička akcija protiv femicida, akcija je održana u Beogradu 18. maja.
- „**Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje**“ (9:25 min.) – feminističko-antimilitaristička akcija u Leskovcu a povodom 24 maja- Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje.
- „**Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici**“ (4:03 min.) – mirovna akcija organizovana 10. jula u Beogradu a povodom 21 godišnjice genocida u Srebrenici.

„**Ženski mirovni susreti**“ - dokumentarni filmovi (prevod i titlovanje) biće navedeni u ovom izveštaju u rubrici istoimenog obrazovnog programa.

Ženski sud – feministički pristup pravdi - dokumentarni filmovi (prevod i titlovanje) biće navedeni u istoimenoj rubrici u ovom izveštaju.

U ovom izveštajnom periodu Grupa za video aktivizam takođe je prevela i titlovala sledeće dokumentarne filmove:

Dokumentarni filmovi **Žena u crnom** prevedeni i titlovani na albanskom jeziku:

- **„Kujtojmë** (6:52 min.) – dokumentarni film *'Pamtimo'* prikazuje stajanje i performans koje su Žene u crnom organizovale 26. marta 2014., na Trgu republike u Beogradu, povodom 15 godina od Nato bombardovanja i progona albanskog stanovništva na Kosovu.
- **„20 vjet nga gjenocidi në Srebrenicë“** (13:36 min.) – dokumentarni film o akciji Žena u crnom (*'Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici'*), povodom 20 godišnjice genocida u Srebrenici.
- **„Ju kthejmë tankun“** (3:40 min.) – (*'Vraćamo vam tenk'*) dokumentarni film u produkciji ŽUC-a (2010.) prati uličnu akciju Žena u crnom, Art Klinike i Škarta izvedenoj oktobra 2010. godine, a koja predstavlja omaž dezerterima i pobunjenicima protiv rata u Srbiji.
- **„Kerkojme drejtesi, kerkojme pergjegjesi Topçider“** (6:04 min.) - (*'Tražimo istinu, zahtevamo odgovornost - Topçider'*) dokumentarni film o uličnoj akciji Žena u crnom, koja je bila posvećena obeležavanju 10 godišnjice ubistva dvojice gardista u kasarni Topçider u Beogradu (5.10.2004.); akcija je izvedena u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu (5.10.2014.).
- **„Nenat solidarë për paqë“** (31:04 min) – dokumentarni film *'Solidarne majke za mir'* o regionalnim susretima uzajamne podrške žena – žrtava najtežih ratnih zločina iz Srebrenice, Vukovara (Hrvatska), Bele Reke, Beograda (Srbija). Ovo su susreti žena koje su svoju tragediju i bol pretvorile u zajedničku borbu za mir i pravdu. Ovu neformalnu mrežu pokrenule su Žene u crnom.
- **„Kujtojmë rezistencën e guximshme te grave Kruševac“** (6:04 min) – (*'Pamtimo hrabri otpor žena'*), mirovna akcija izvedena 15. maja 2014. godine – omaž hrabrim aktivistkinjama koje su se 1999. godine, u Kruševcu, pobunile protiv prisilnih mobilizacija muškaraca za rat na Kosovo.

Ostali dokumentarni filmovi za razne obrazovne programe - prevedeni i titlovani u ovom izveštajnom periodu:

- **Habap česma – Priča o obnavljanju česme** (Habap Fountains: The Story of a Restoration) autora *Dilen Aydon*. Dokumentarni film (60 min.) govori o selu Habap u turskoj pokrajini Elazig-Kovancilar, gde su vekovima živeli Jermenke i Jermeni sve do genocida 1915. godine. Na inicijativu 'Hrant Dink' Fondacije, dve istorijske fontane u Habapu su obnovljene (2011.) i to zahvaljujući plemenitim naporima meštana, kao i jermenskim, kurdskim i turskim volonterima/kama iz celog sveta.
- **Dan kada sam postala žena** (The Day I became a Women) u trajanju od 74 minuta, u režiji *Marziyeh Meshkini*; iranski film sastavljen od tri priče o patrijarhalnim zabranama nametnutim ženama u ime običajnog prava i religije. Film svedoči o borbi i žudnji žena za slobodom.
- **Međunarodna mreža Žena u crnom** (11:17 min.) – prevod i titlovanje doku-filma *Žena u crnom* Sevilje o feminističko-antimilitarističkim principima Mreže, kao i o skupovima Međunarodne mreže ŽUC-a.
- **Žene pokreću promenu** (Women make change – Score Card Rwanda) – film u režiji *Alistaira Watersona* u trajanju od 24:59 minuta; govori o iskustvu Felisita Niyitegeka, osnivačice i direktorke organizacije ženskih sportova AKWOS, iz Kigaliju u Ruandi. U Film govori o osnaživanju žena kroz fudbal, u periodu posle genocida (1994.) u kojem su žene bile najveće žrtve, posebno seksualnih zločina.

ŽENSKI SUD FEMINISTIČKI PRISTUP PRAVDI

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrn timer.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrn timerbeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Žene u crnom su tokom svih pet godina bile nositeljke programskih aktivnosti Ženskog suda.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), Fondacija 'Cure', Sarajevo, neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Savet za ravnopravnost polova, Skopje, Makedonija), dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

U ovom izveštajnom periodu navedimo aktivnosti Žena u crnom kao i drugih organizacija koje učestvuju u nastavku procesa ŽS:

I Feministička etika brige - podrška svedokinjama

Regionalni susreti svedokinja – susret je deo nastavka procesa Ženskog suda - procesa feminističke etike brige i odgovornosti, a nakon završnog događaja u Sarajevu (7-10. maj). U ovom periodu održan je regionalni susret:

Banja Koviljača (Srbija), 27, 28. i 29. maj

Na ovom sastanku učestvovala su **32** žene iz 19 gradova. Susret su organizovale Žene u crnom iz Beograda u saradnji

sa: Anima, Kotor, Fondacija CURE iz Sarajeva i Centar za žene žrtve rata, Zagreb. Na ovom susretu učestvovala su sledeće svedokinje:

Bosna i Hercegovina: Edina Karić, Nura Mustafić, Refija Hadžibulić, Šehida Abdurahmanović, Reiha Avdić, Zumra Šehomerović, Kadefa Rizvanović, Suvada Selimović i Šaha Hrustić

Crna Gora: Anka Vukićević, Roksanda Peković, Zagorka Matović i Sabina Talović

Hrvatska: Jovanka Carević, Ljubica Đukić-Anđelković, Marica Šeatović

Slovenija: Mirjana Učakar

Srbija: Binasa Džigal, Marija Kovačev, Mirjana Mijailović, Nadežda Kostić i Lidija Radičević

Organizatorke: Ljupka Kovačević (Anima, Kotor), Ljiljana Radovanović, Violeta Đikanović, Staša Zajović i Zorica Trifunović (Žene u crnom, Beograd), Nela Pamuković (Centar za žene žrtve rata, Zagreb) i Jadranka Miličević (Fondacija CURE, Sarajevo) i Mira Vilušić (feministička terapeutkinja ŽS, Tuzla). Pored toga, učestvovala su i gošće: Rada Žarković (Sarajevo, aktivistkinja ŽUC-a) i Marta Druri (fondacija Heart and Hand Fund, SAD).

Iz programa izdvajamo sledeće segmente:

Petak, 27. maj

Feministička etika brige – u prvoj sesiji koju je vodila *Ljupka Kovačević* učesnice su razmenile svoja lična, porodična iskustva, ali i aktivistička; zajedničke niti koja povezuje svedokinje ŽS su:

- *osećaj pripadnosti zajednici Ženskog suda* („Vi ste mi vi kao porodica...“);
- *siguran prostor za razmenu* („Volim kada sam sa vama jer mi dijelimo ono što nam se dešava“);
- *uzajamna podrška, neophodnost zajedničkog rada* („Nećemo stati, moramo nastaviti dalje...“);
- *ženska solidarnost* („I dalje struji ženska solidarnost, naša želja i volja da budemo jedna drugoj podrška se prepoznaje...“), itd.

Moj simbol – dinamička vežba u kojoj su žene razgovarale o simbolima koje su donele donele (značenju, emotivnoj vrednosti, asocijacijama...).

Žene su donele simbole vezane za ratne traume, koji svedoče o ličnoj hrabroj borbi za prevazilaženje trauma - obnova srušenih kuća, izgradnja novog doma za decu; neke žene su oživljavale sećanja na period mira kao izvoru snage da nastave; druge su donele predmete od dragih osoba, uglavnom prijateljica kao simbolu snažnog emotivnog prisustva i pored fizičkog odsustva; bilo je i simbola aktivističkog otpora – ženskog mirovnog aktivizma kao nadahnuću za dalju borbu...

O aktivnostima u vezi sa procesom Ženskog suda prethodnom periodu (od decembra 2016 do sada) izvestile su: *Staša Zajović, Ljupka Kovačević, Nela Pamuković, Jadranka Miličević.*

Projekcija radne verzije dokumentarnog filma o završnom događaju u Sarajevu, maj 2015.

Profesionalna umetnička ekipa, uvažavajući mišljenja i sugestije svedokinja, uradila je montažu radne verzije u trajanju oko 50 minuta. Na ovom susretu svedokinja su ocenile da je "film je veoma dobro urađen, jer izražava emocije svedokinja, njihov bol, ali i snagu". Takođe su ocenile da film ima "visok profesionalni nivo" i predstavlja "važan doprinos tranzicionoj pravdi i doprinosi razumevanju konteksta svedočenja". Svedokinja su iznele još neke sugestije, koje će biti uvažene pri izradi definitivne verzije ovog dokumentarnog filma predviđenog za septembar 2016.

Subota, 28. maj

Feministička etika odgovornosti: O nastavku procesa Ženskog suda: problemi, teškoće, izazovi u nastavku procesa...

Na ovoj sesiji razgovarano je o: **pravnoj zaštiti svedočenja** (dokumenti o Saglasnosti/Suglasnosti za audio i video zapise svedočenja, arhivi ŽS, objavljivanju svedočenja, korišćenju materijala/svjedočenja za feministička istraživanja...). Tokom dugotrajnog rada sa svedokinjama, kako na regionalnim susretima tako i na sastancima na nacionalnom nivou (autorizacija tekstova svedočenja, redakcija teksta, itd.) **34** žene koje su svedočile u Sarajevu (od ukupno 36 svedokinja) dosada su potpisale navedene dokumente. Celokupni rad se odvijao u skladu sa feminističkim kodeksom ŽS. Međutim, neke članice Međunarodnog sudskog veća uputile par pitanja koja su razjašnjena na ovom sastanku.

O pravnim postupcima koji vode svedokinja: prekršajni i krivični postupci, suđenja za ratne zločine pred nacionalnim sudovima, žalbeni postupci pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strazburu, itd. Kod nekih svedokinja pravni postupci se odnose na elemente svedočenja pred ŽS (ratni zločin silovanja, prisilni nestanci, ubistva...), kršenja radnih prava; imovinski sporovi, itd. Neke svedokinja su pokrenule sudske postupke ili su protiv njih pokrenuti postupci, koji nisu direktno povezana sa svedočenjima na ŽS. Na ovoj sesiji, kao i kasnije tokom susreta, dogovarane su konkretne mere *psihološke i pravne podrške* svedokinjama koje vode razne pravne postupke.

Finansijski problemi: bilo je reči o nedostatku sredstava za nastavak procesa, o projektnim aplikacijama, o odbijanju projekata, a posebno o politici međunarodne pomoći (viktimizirano-paternalističkom pristupu, smanjenom interesovanju 'donatora' kako za prostor bivše Jugoslavije, tako i za aktivnosti u vezi sa suočavanjem s prošlošću, itd.).

Marta Druri – Strastvena aktivistkinja, solidarna drugarica - koordinatorka feminističke fondacije *Hand and Heart* (Ruka i srce), govorila je o svom antiratnom angažmanu, o svom iskustvu majke, o feminističkom aktivizmu.

Marta Druri se osvrnula i na kampanju za naredne predsedničke izbore u SAD-u, na brutalnu ksenofobičnu, populističku kampanju D. Trampa; na mizoginiju, rasizam, ksenofobiju.

Feministička etika odgovornosti - zajedničko promišljanje o aktuelnoj političkoj situaciji u regiji

– subota popodne

O uticaju nedavnih presuda u Haškom tribunalu (Radovanu Karadžiću, osuđenom na 40 godina zatvora i Vojislavu Šešelju, oslobođenom optužbi). Učesnice su kazale da su presude dovele do brojnih negativnih posledica:

- **Jačanje nacionalizma u celoj regiji:** („Posle presuda ljudi iz mog okruženja, koji se nisu izjašnjavali kao nacionalisti, sada se izjašnjavaju glasno, sramota je ne biti nacionalista...“; „Na moju sredinu (Vojvodinu) to se ispoljava kroz bujanje nacionalizma i fašizma na svim stranama“; „Gore je nego devedesetih godina. Svuda buja nacionalizam...“; „Posle ovih presuda mene je strah. Patriotizam ne znači koliko voliš svoje nego koliko mrziš druge“).
- **Slavljenje zločinaca heroja, i na nivou države i društva, posebno među mladima:** („Oni postaju narodni heroji pa omladinci na utakmice i koncerte nose majice sa njihovim likom. Na svakoj utakmici se čuje „nož, žica, Srebrenica“ umjesto da se uživa u sportu. Oživjelo je sve ono što je ružno i to je zabrinjavajuće“); „Slave se ratni zločinci i to u svim bivšim republikama. I za društvo i za državu zločinci su idoli“).
- **Potpuno nepoverenje u institucionalnu pravdu – i na međunarodnom i na nacionalnom nivou:** („Sve sudije i svi sudovi ne zadovoljavaju pravdu nego pravo. Najveća kazna je za žrtve na ovom svijetu žrtvama kad čekaju ‘pravdu’. Moja je želja da se zadovolji pravda a ne pravo“); „Sudovi nagrađuju zločince, a ponižavaju žrtve“; „Ja se na ježim na sve sudove, bilo nacionalne ili međunarodne. Ja sam prošla sve sudove, oni su nepravedni i zastrašujući“).
- **Duboko razočaranje u Haški tribunal:** („Međunarodni sud u Hagu je jedne farsa, saučesnik u zločinu“); „Haški sud je jedan politički sud jer nije postigao ono za šta je osnovan. Umesto da osudi zločince, on je doveo do toga da su žrtve osuđene, a da su zločinci nagrađeni“); „Niti vjerujem međunarodnoj zajednici niti sam vjerovala da će preko Haškog suda doći do pravde“; „Ja sam bila vatrena podržavateljka Haškog tribunala, od početka osnivanja. Za mene je sad taj sud veliko razočaranje“);
- **Ozlojeđenost jer R. Karadžić nije osuđen za genocid ne samo u Srebrenici nego u još sedam opština u BiH:** („Žao mi je i što nije osuđen za genocid u drugim opštinama u Bosni i Hercegovini. Niko nije osuđen za zločine u području Zvornika“).
- **Mir nije povezan za pravdom i kažnjivošću:** („Taj bezdušni svijet takvim presudama želi da napravi ‘mir’. Kad bi zločinci bili adekvatno osuđeni, brže bi i bolje došlo do suživota i pomirenja na ovim prostorima“), itd.

U drugom delu razgovora bilo je reči i o drugim aspektima krize: jačanju nacionalističkih snaga, progону antifašista/kinja, ekonomskoj bedi, sprezi kriminala i političkih elita. Učesnice su svedočile o:

- *atmosfera straha i panike nakon poslednjih izbora u Srbiji (april 2016.)*
- *jačanju katoličkog fundamentalizma, ultranacionalističkih snaga u Hrvatskoj, ali i u celoj Evropi;*
- *etničkim i političkim tenzijama u Crnoj Gori u kontekstu pristupanja Nato-u;*
- *produbljivanju etničkih, ekonomskih tenzija u celoj Bosni i Hercegovini, kao i na opasnosti od rasta islamističkih tendencija, itd.*

Nedelja, 29. maj

U sesiji o aktivnostima u narednom periodu dogovoreni su razni vidovi feminističke etike brige i odgovornosti ŽS: podrška na suđenjima za ratne zločine; psihološka podrška svedokinjama na ŽS (individualna i grupna); regionalni susret svedokinja na ŽS (predlog tema); zajedničke aktivnosti na polju suočavanja s prošlošću; ulične akcije – obeležavanje godišnjice zločina i važnih međunarodnih datuma; nastavak rada na dokumentarnom filmu o ŽS i knjizi Ženska knjiga svedočenja; promocija doku-filma o događaju u Sarajevu; učešće svedokinja u aktivnostima Žena u crnom, itd.

Tokom završne sesije, učesnice su iskazale emotivni, moralni, politički značaj regionalnih susreta (solidarnost, poverenje, prijateljstvo, zajedničko učenje, političko sazrevanje...).

II Promocije Ženskog suda – feministički pristup pravdi

U ovom izveštajnom periodu aktivistkinje Međunarodne mreže Žena u crnom su predstavile Ženski sud:

20. maj, Njujork - na Njujorškom Univerzitetu (New York University) Indira Kajošević-Škorić (90-ih godina je bila aktivistkinja Žena u crnom iz Beograda) je imala izlaganje o Ženskom sudu i rodnoj pravdi na Zapadnom Balkanu. Ovoj sesiji je prisustvovao velik broj uglednih feministkinja, naučnica i aktivistkinja (Ann Snitow, Nanette Funk, Sonia Robbins, Pamela Spees).

28. maj, Udine (Italia) – Žene u crnom Italije su organizovale javnu prezentaciju Ženskog suda u bivšoj Jugoslaviji, na kojoj su govorile učesnice događaja u Sarajevu (maj 2015.): Marianita D'Ambrogio (ŽUC Padova) i Melita Richter, istraživačica na Univerzitetu u Trstu. Razgovor je moderirala Annalisa Comuzzi, aktivistkinja Žena u crnom iz Udina.

Ovom prilikom takođe je najavljeno objavljivanje prevoda knjige o "Ženski sud-o procesu organizovanja" na italijanski jezik. Knjigu su maja 2015. godine izdale Žene u crnom i Ženske studije iz Beograda, na srpskom i engleskom jeziku (*Women's Court: About The Process*).

III Zajednički radni konsultativni sastanci

U ovom periodu održavani su operativni radni sastanci organizacija, ekspertkinja, aktivistkinja koje učestvuju u nastavku procesa ŽS: na regionalnom sastanku u Banji Koviljači (krajem maja) na kojem su učestvovala organizacije koje aktivno učestvuju u nastavku procesa ŽS, kao i drugi brojni bilateralni radni sastanci.

IV Radni sastanci Žena u crnom

Kao nositeljke programskih aktivnosti u nastavku procesa ŽS održale su redovne radne sastanke (izveštajne aktivnosti, priprema publikacija, dokumentacije i arhive ŽS, priprema regionalnih susreta svedokinja, priprema Ženske knjige svedočenja, koordinacija radne grupe za izradu dokumentarnog filma o ŽS, itd.

V Video aktivizam

Video aktivizam podrazumeva realizaciju video materijala u vezi sa feminističkim pristupom pravdi; obuhvata i prevod i titlovanje dokumentarnih filmova o iskustvima nenasilnih pokreta protiv nekažnjivosti zločina, neoliberalne ekonomske globalizacije, itd. U ovom izveštajnom periodu urađeni su sledeći video materijali:

Rad na dokumentarnom filmu Ženski sud – u ovom periodu održano je desetak radnih sastanaka u Beogradu, u prostorijama ŽUC-a, zajedno sa profesionalnom filmskom ekipom koja radi na definitivnoj verziji filma.

VI Ženska knjiga svedočenja

Rad na knjizi u koordinaciji Žena u crnom obuhvata sledeće segmente:

- *Redakcija svedočenja*: svedočenja za koje su svedokinje dale saglasnost su pregledana, unete su izmene, fusnote su pregledane od strane saradnice Ženskog suda Maše Malešević, u narednom periodu sledi još jedna redakcija.
- *Dokumenti sa Ženskog suda*: odluke i preporuke Međunarodnog sudskog veća su sređene.
- *Tekstovi saradnica ŽS*: pregledani, sledi prevod na engleski tekstova koji već nisu prevedeni.
- *Ostali elementi*: analiza nastavka procesa je u toku rada, tekst o radu feminističkog terapijskog tima ŽS je u fazi izrade, itd.

VII Učešće svedokinja i organizatorki ŽS u aktivnostima Žena u crnom (ulične akcije, posećivanje mesta zločina, obrazovni programi...)

1. Posećivanje mesta zločina

- 11. jul, Potočari/Srebrenica – svedokinje na ŽS iz Srbije su zajedno sa ostalim aktivistkinjama Mreže ŽUC-a Srbije prisustvovala obeležavanju 21 godišnjice genocida u Srebrenici.

2. **Ženski mirovni susreti** (o kojima će biti više reči u nastavku ovog izveštaja)

- *Bečej (Vojvodina) 13, 14. i 15. maj:* Kadefa Rizvanović, Edina Karić, Jadranka Milićević iz BiH, kao svedokinje iz Vojvodine.
- *Prizren (Kosovo) 24, 25. i 26. juna:* učestvovala svedokinje na ŽS sa Kosova, kao i svedokinja Marijonka Anastasovska iz Velesa, Makedonija.

3. **Žene zajedno grade mir** – podrška ŽUC-a

- *Đulići, 2. maja* - (Suvada Selimović, Šaha Hrustić, Reiha Avdić, Šehida

Abdurahmanović, svedokinje na ŽS iz BiH).

4. **Ulične akcije**

- *Kruševac, 16. maj* – učešće svedokinje i aktivistkinje iz Kruševca na mirovnoj akciji "Pamtimo hrabri otpor žena";
  - *Leskovac, 24. maj* – učešće svedokinja iz Leskovca i Kruševca na feminističko-antimilitarističkom maršu 'Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje';
  - *Beograd, Kruševac, Leskovac, 18. maj* – učešće svedokinja na ŽS u feminističkoj akciji protiv femicida.
  - *Beograd, 10. jul* – 'Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici' – učestvovala svedokinje iz Srbije.
- (O svim navedenim akcijama možete naći detaljnije u rubrici 'Ulične akcije' ovog izveštaja).

VIII Izdavaštvo

U ovom izveštajnom periodu priredile smo sledeće izdavačke jedinice:

- *Izveštaj o aktivnostima u okviru nastavka procesa ŽS na engleskom* (od maja 2015. do februara 2016., 16 stranica)
- *Regionalni susret svedokinja Ženskog suda, Banja Koviljača, maj 2016.* – izveštaj (35 stranica).

Ženska mirovna politika – obrazovni programi

U ovom izveštajnom periodu održale smo sledeće obrazovne programe:

Ženski mirovni susreti posvećeni su zajedničkom promišljanju učešća žena u izgradnji mira, preprekama i izazovima u izgradnji mira, ulozi ženskog mirovnog aktivizma u postizanju pravednog mira. Ženski mirovni susreti čine vidljivim aktivni doprinos žena u nenasilnom rešavanju sukoba, iskustva međunarodnog ženskog mirovnog pokreta, podstiču jačanje mreža ženske solidarnosti, mirovne saveze i koalicija protiv rata, seksizma, nacionalizma, militarizma, svih vidova patrijarhalne diskriminacije...

Ženski mirovni susreti – obrazovni program traje od marta do decembra 2016. godine i biće održani u tri regije u Srbiji, kao i u dve regije na Kosovu. Svaki od susreta traje tri dana.

Ovaj obrazovni program se sastojao od sledećih radionica, predavanja, projekcije dokumentarnih filmova:

Prvi dan: radionice

- **Odnosi među ženama: politika mira i/ili rata?**
- **Mehanizmi patrijarhalne kontrole nad ženama** – prepoznavanje i prevazilaženje
- **Mirovna kultura i ženska prijateljstva**
- **Solidarnost među ženama – politika mira**
- **Uvek neposlušne** – etički i politički principi Mreže Žena u crnom

Molimo da se đavo vrati u pakao (Pray to Devil Back to hell)

Dokumentarni film (38, 35 min.) autorke Gini Reticker. Film se tiče građanskog rat u Liberiji (1989. -2003.). Film svedoči o inicijativi hrabrih žena koje su primorale zaraćene strane da potpišu mirovni sporazum (2003.).

Drugi dan

Da li su žene miroljubive po prirodi? – radionica

Ka feminističkom konceptu mira i ljudske bezbednosti – radionica

O istorijatu mirovnog pokreta, o ženskom mirovnom pokretu (*kratak istorijat, glavne odlike ženskog mirovnog pokreta, o strujama u ženskom mirovnom pokretu*)

Iskustva ženskog mirovnog pokreta – na međunarodnom, regionalnom nivou

- *Kratak istorijat ženskog mirovnog pokreta* – međunarodni nivo
- *Iskustva nenasilne borbe žena za mir* - pre Drugog svetskog rata – Jugoslavija
- *Mirovne akcije žena protiv rata, nasilja u ratnom i u mirnodopskom periodu* - za mir, solidarnost, pravdu – kažnjivost ratnih zločina, ženske akcije za očuvanje životne okoline – interaktivna predavanja.

Grupa za video aktivizam ŽUC-a za potrebe ovog programa priredila je sledeće cikluse dokumentarne filmove:

I ciklus filmova: Ženska borba za mir, pravdu, kažnjivost ratnih zločina

1. Međunarodna iskustva žena – Video prezentacija (*Majke s Majskog trga – Argentina; Majke ruskih vojnika, Majke subotom...*)

2. Iskustva žena u regiji

- **Solidarne majke za mir** (32 min.) - regionalni susreti uzajamne podrške žena – žrtava najtežih ratnih zločina iz Srebrenice, Vukovara (Hrvatska), Bele Reke, Beograda (Srbija). Ovo su susreti žena koje su svoju tragediju i bol pretvorile u zajedničku borbu za mir i pravdu. Ovu neformalnu mrežu pokrenule su Žene u crnom.

- **Tražimo istinu, zahtevamo pravdu** (2,19 min.) - Dokumentarni film govori o uličnoj akciji, koja je bila posvećena obeležavanju desetogodišnjice od ubistva dvojice gardista u Topčideru, 05.10.2004. godine, a koja je bila izvedena u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu, 05.10.2014. godine. Autorka filma je Marija Arandelović.
- **Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici –akcije Žena u crnom povodom 20 godišnjice genocida u Srebrenici**
  - **“Kamen spoticanja – Srebrenica za Srbiju”** - (4:31 min): Doku- film o akciji – postavljanju simboličkog memorijala ŽuC-a i MMC Art klinika/Led art iz Novog Sada 7. jula 2015. godine u Srebreničkoj ulici u Beogradu. Akcija je organizovana u okviru 20 godišnjice genocida u Srebrenici.
  - **“Kad se Srbija pogleda u ogledalu – videće Srebrenicu”** (4:29 min.): Doku-film o scenskoj akciji izvedenoj 10. jula 2015. ispred Predsedništva Srbije u organizaciji Dah teatra, Mreže Žena u crnom Srbije, Žena u crnom Italije i Španije, aktivistkinja ženskih organizacija iz Beograda. Akcija je organizovana u okviru 20 godišnjice genocida u Srebrenici.

II ciklus filmova – protiv femicida

1. **„Nijedna žena manje“** – ulična akcija Žena u crnom i Mreže žena protiv nasilja 7.decembra 2015. u Beogradu, povodom Međunarodnog dana borbe protiv femicida

III ciklus filmova - o borbi žena za očuvanje životne okoline

1. **Zeleni pojas** – Video prezentacija ženskih ekoloških akcija u Keniji
2. **Kreativne akcije žena za očuvanje životne okoline** (*The New Environmentalists*)

Od Kenije do Arktika... (*From Kenya to Arctic Circle*)

Produkcija: Mill Valley Film Group, Kalifornija, SAD

Kratki dokumentarni filmovi (u trajanju od 13,35 minuta) prikazuju borbu žena za pravdu u njihovim zajednicama (protiv zagađenja, eksploatacije prirodnih resursa, itd.):

Argentina: Borba žena protiv pesticida - na usevima genetski modifikovane hrane

Bangladeš – akcije protiv zagađenja izazvanih demontažom starih brodova

Kenija – akcije protiv izgradnje brane koja uništava jezero Turkana

Nakon projekcije filmova usledio je razgovor.

IV ciklus filmova

1. **Ženski mirovni pokret religiozno-duhovne orijentacije** – Video prezentacija o nenasilnom pokretu u Mjanmaru, pre svega o višedecenijskoj borbi liderke *Aung Sang Sju Ći* (Aung Sun Su Ki).
2. **Ženske akcije solidarnosti sa izbeglicama sa Bliskog istoka:**
  - **‘Solidarnost je naša snaga’** - iskustvo ŽuC-a (8,58 min.)
  - **Džodi Vilijams (Jody Williams)** – dobitnica Nobelove nagrade za mir, 1997. iz emisije televizije DLD19 „Demaskiranje Ahila – današnji ratovi i pustošenja (Unmasking Achilles-Today’s Wars & Devastation (film traje 11 min.)

Treći dan

Ženske mirovne mreže i koalicije na prostoru bivše Jugoslavije, širom sveta...

- 1. Međunarodna mreža Žena u crnom – mreža ženske solidarnosti protiv rata** – doku-film 'Međunarodna mreža Žena u crnom/Red internacional de Mujeres de negro), produkcija Žene u crnom Sevilja (2008), u trajanju od 11 minuta.
- 2. Ženska mirovna koalicija/Koalicioni paqesor i grave/Women's Peace Coalition** (Mreža Žena u crnom i Ženska mreža Kosova.

Feminističko-antimilitarističke akcije – kod nas u svetu...

- **O feminističkom antimilitarizmu** – predavanje

Projekcija doku-filmova o feminističko-antimilitarističkim akcijama:

- **Greenham Common**, Velika Britanija (Grinem Komon, 6.43 min.)
- **Codepink**, SAD (Šifra ružičasto, 10 min.)
- **Besne bake**, SAD i Kanada (The Raging Grannies, 6. min.)

Nakon projekcije filmova usledio je razgovor.

Feminističko-antimilitarističke akcije u Srbiji - izbor

- 1. Trešnjevac – otpor žena prisilnoj mobilizaciji** (1992) – projekcija dokumentarnog filma nemačke televizije DW (1993.), u trajanju od 5.30 minuta.
- 2. Vraćamo vam tenk!** (3.40 min.)- Dokumentarni film u produkciji ŽUC-a (2010.) prati uličnu akciju Žena u crnom, Art Klinike i Škarta „Vraćamo vam tenk“, oktobra 2010. godine, a koja predstavlja omaž dezerterima i pobunjenicima protiv rata u Srbiji.
- 3. Pamtimo hrabri otpor žena** (4,27 min.): feminističko-antimilitaristička akcija organizovana u Kruševcu – u znak sećanja na otpor žena Rasinskog okruga prisilnoj mobilizaciji tokom rata na Kosovu i Nato bombardovanja.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva Mirovna susreta – jedan u Vojvodini, drugi na Kosovu:

Bečej (Vojvodina), 13, 14. i 15. maj – učestvovala su **33** žene iz sledećih gradova: Zrenjanin, Novi Sad, Novi Bečej, Pančevo, Beograd, Vranić, Kraljevo, kao i iz Bosne i Hercegovine (Sarajevo, Kumane, Bratunac, Tuzla).

Prizren (Kosovo), 24, 25. i 26. jun – učestvovala je **21** žena sa Kosova (Priština, Đakovica, Ponoselec, Baj Bokes), iz Makedonije (Skopje i Veles), iz Srbije (Beograd i Kraljevo).

Program seminara u Prizrenu bio je neznatno skraćen zbog prevođenja sa srpskog na albanski, makedonskog i obratno.

Ženski mirovni aktivizam – obrazovni program u okviru projekta 'Žene zajedno jačaju samopouzdanje i grade mir' udruženja građanki "Anima" iz Đulića kod Zvornika, Bosna i Hercegovina.

U ovom izveštajnom periodu realizovana je sledeća aktivnost:

Đulići, 2. maj - drugi ciklus ovog obrazovnog programa, održan je u prostorijama 'Anime', učestvovala su **22** žene iz sledećih mesta: Đulići, Šetići, Klisa, Tojšići, Srebrenica, Tuzla, Zvornik, Beograd, Pljevlja (Crna Gora).

Program se sastojao se iz sledećih radionica:

Jednake a različite (o stereotipima i predrasudama)

Suživot u različitostima (o multikulturalizmu, interkulturalnoj solidarnosti...)

O ženskim ljudskim pravima (interaktivno predavanje)

Takođe su prikazani sledeći dokumentarni filmovi:

„Gledanje u kaldrmu“ - projekcija dokumentarnog filma u produkciji NVO 'Forum 10' iz Novog Pazara u trajanju od *45 minuta*; film svedoči o iskustvima i stavovima žena iz Sandžaka (severozapadni deo Srbije) o skidanju zara/feredže nakon Drugog svetskog rata u SFRJ; u filmu govore žene raznih generacija o zlo/upotrebi običaja i kulturnog nasleđa. Nakon projekcije usledio je razgovor.

Izabel Aljende (*Isabel Allende*) – kratki film o čuvenoj čileanskoj književnici (*15 minuta*)

Na kraju susreta organizovana je dinamička vežba „**Žene pletu mreže solidarnosti...**“

MREŽE, KOALICIJE UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

U ovom izveštajnom periodu u okviru Mreže Žena u crnom Srbije organizovane su brojne aktivnosti o kojima je opširnije bilo reči u prethodnim rubrikama ovog izveštaja. Pored toga:

Aktivistkinje Mreže žena u crnom učestvovala su u brojnim uličnim akcijama u vezi sa suočavanjem s prošlošću, feminističko-antifašističko-antimilitarističkim akcijama.

Susreti razmene, uzajamne podrške i solidarnosti:

11. maj, Leskovac - održan je radni sastanak aktivistkinja ŽUC-aiz Beograda i Žena za mir, Leskovac a ardi zajedničkog organizovanja uličnog marša 24. maja – Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje.

24. maj, Leskovac - posle akcije "Sve za mir, zdravlje i znanje - ništa za naoružanje" tokom koje su aktivistkinje i aktivisti bili napadnuti od strane profašističkih organizacija, učesnice/i akcije održale su radni sa-

stanak u prostorijama Žena za mir. Razgovarale smo o represiji nad braniteljicama ljudskih prava u Srbiji, posebno u svetlu činjenice da otkada je na vlasti Srpska napredna stranka (2012.) profašističke organizacije otvoreno i nekažnjivo vrše nasilje nad svima koji su drugačiji i različiti, a najviše prema onima koji su kritični prema režimu u Srbiji. Istom prilikom su dogovorene mere pravne zaštite u vezi sa napadom u Leskovcu.

28. jun, Kumane (Vojvodina) – susret aktivistkinja ŽUC-a iz Beograda i *Udruženja žena Kumana*; tokom ovog susreta u kojem su učestvovala **22** žene, bilo je reči o problemima sa kojima su suočavaju žene iz ruralnih područja, zajedničkim aktivnostima, a takođe su prikazani neki dokumentarni filmovi o aktivnostima ŽUC-a.

10. jul, Novi Pazar – projekcija dokumentarnih filmova o Srebrenici u produkciji Grupe za video aktivizam Žena u crnom u organizaciji Akademske inicijative Forum 10 iz Novog Pazara; projekcija i razgovor su održani u Kulturnom centru Novi Pazar.

10. jul, Beograd – nakon ulične akcije povodom 21 godišnjice genocida u Srebrenici, uveče smo razgovarale o akciji, ali modelima tranzicione pravde iz feminističke perspektive – iskustvo ŽUC-u ovoj razmeni održanoj u prostorijama ŽUC-a učestvovalo je oko četrdeset (**40**) su međunarodne/i umetnice/i iz SAD-a, Norveške, Indije, Australije i aktivistkinje Mreže Žena u crnom.

Takođe su održani brojni sastanci radnih grupa u vezi sa feminističkim pristupom pravdi, braniteljicama ljudskih prava, itd.

Solidarnost je naša snaga

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

Solidarnost sa ratnim izbeglicama u Srbiji

Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

U ovom periodu organizovale smo sledeće aktivnosti:

Direktne akcije - solidarna pomoć na terenu ima više segmenata i obuhvata:

- **Posete mestima na kojima se nalaze izbeglice** – parkovima kod Ekonomskog fakulteta i Autobuske stanice u Beogradu; graničnim prelazima, samoorganizovanim kampovima izbeglica, prihvatnim centrima za izbeglice, itd.

- **Mirovne akcije humanitarnog karaktera** – pružanje humanitarne pomoći - preko humanitarnih akcija podstičemo solidarnost, upoznavanje, prijateljstvo, susrete sa ratnim izbeglicama, stičemo znanja i informacije o položaju izbeglica, itd. Ove akcije se organizuju tokom posete mestima na kojima se nalaze izbeglice.
- **Umetničko-aktivističke akcije solidarnosti sa izbeglicama** - ulične mirovne akcije – protesti zbog zloupotrebe i militarizacije izbegličke tragedije, podsticanje solidarnosti građanstva sa ratnim izbeglicama. Ovaj segment aktivnosti obuhvata i estetsku dimenziju solidarnosti - štampanje letaka, izrada bedževa, transparenata na arapskom, farsiju, engleskom, srpskom jeziku).
- **Dokumentarni filmovi o akcijama solidarnosti:** Grupa za video aktivizam ŽUC-a snimila je kraće filmove o uličnim akcijama, umetničko-aktivističkim programima, o čemu je već bilo reči u ovom izveštaju 'Grupa za video aktivizam'). Takođe imamo bogatu foto dokumentaciju o akcijama solidarnosti.

Direktne akcije - solidarnu pomoć na terenu - navodimo hronološki:

9. maj, Beograd – ŽUC je organizovao antifašističku akciju povodom Dana pobede nad fašizmom, a akcija je bila posvećena izbegličkoj tragediji, solidarnosti sa izbeglicama, apelima protiv rastuće fašizacije i militarizacije u regiji i celoj Evropi.

(O akciji možete naći više u rubrici 'Ulične akcije').

9. maj, parkovi u Beogradu – solidarna poseta izbeglicama u parku kod Ekonomskog fakulteta i Autobuske stanice; ovom prilikom ih je najviše bilo najviše iz Avganistana, zbog čega često ovaj park zovu 'Avgani-park'. Volonteri/aktivisti iz Nemačke izbeglicama su delili čaj. Aktivista ŽUC-a (Goran L.) je pomagao izbeglicama da se smeste u hostel namenjen izbeglicama, a nalazi se u drugom delu grada. Hostelom 'upravljaju' izbeglice: atmosfera je mirna i prijatna, žene i devojčice sede i pričaju, spremaju hranu u zajedničkoj kuhinji...

10. maj - parkovi u Beogradu - uz solidarnu novčanu pomoć „Elme“ iz Zvornika, troje aktivista ŽUC-a (Mirko, Goran, Staša) je odnelo u park kod Ekonomskog fakulteta, banane i odeću za izbeglice. U parku su većinom bili muškarci iz Avganistana, ali je bilo i nekoliko porodica sa decom.

14. jun, park kod Autobuske stanice u Beogradu – aktivistkinje/i Žena u crnom (Staša, Mirko i Violeta) su posetili pomenuti park. Ovog puta je bilo dosta izbeglica, uglavnom porodice sa malom decom, prvenstveno iz Avganistana, ali je bilo je dosta ljudi iz Sirije. Upoznali smo porodicu sa severa Sirije koja putuje sa petoro dece već dva meseca. Žele da stignu do Nemačke, za razliku od većine izbeglica imaju pasoše. Takođe smo razgovarale sa ženom iz Avganistana koja se sa sinom i ćerkom zaputila u Nemačku, preko Mađarske. Stiče se utisak da ima više izbeglica nego prethodnih dana i da ih ništa ne može zaustaviti... Mnoge izbeglice imaju strah da se fotografišu, iz razumljivih razloga.

24. - 26. jun, na granici između Hrvatske i Slovenije – održan je 'Defencing Festival'!

Festival je sadržao različiti kulturno-politički program, kritički usmeren prema politici Evropske unije po pitanju migracije i zatvaranju Balkanske rute...

Na festivalu je učestvovalo oko **100** aktivista/kinja iz više država, izbeglice, umetnici/e. U ovom događaju je učestvovao Goran Lazin, aktivista ŽUC-a. Festival je održan istovremeno sa obe strane granice na dve lokacije, Bistrica o Soto (Slovenija) i Kumrovac (Hrvatska). Svi učesnici/ce koji su imali pasoše mogli su da posećuju ljude na drugoj strani. Nažalost, izbeglice/migranti nisu mogli prelaziti granicu...

Program se sastojao od radionica, političko-plesnih performansa, izrade transparentata i zmajeva za letenje, koncerata... Na radionicama je raspravljano o kriminalizaciji aktivistkinja/sta koji pokazuju solidarnost sa izbeglicama/migrantima, o posledicama zatvaranja Balkanske rute.

26. jun, granični prelaz sa Mađarskom

– aktivistkinje/i Žena u crnom (Violeta, Mirko i volonterka Jana iz Ukrajine) su posetili izbeglice sa Bliskog Istoka na dva granična prelaza *Horgoš 2* i *Kelebija*. Dok su na ogradi kampa blizu same granice aktivistkinje delile voće, a pre svega vodu izbeglicama, a bilo je puno

žena sa decom, predstavnik Komesarijata za izbeglice Srbije je tražio aktivistkinjama 'dozvolu' za posetu kampu, ali je *'potpuno je ignorisao taksistu koji je tu došao po ljude da ih prebaci do mesta gde će ilegalno preći granicu Srbije i stacionirati se na ničijoj zemlji između Srbije i Mađarske...'* Inače, mađarske vlasti dnevno puštaju da prođe 10-15 ljudi. Kasnije su prešli granicu, došli do kampa na ničijoj zemlji. Oko stotinjak malih šatora podignuta je bodljikava žica, kao u konc logorima...

27. jun, Beograd "Zona slobodna od mržnje" – ovogodišnja akcija povodom Dana ponosa LGBTIQ bila je posvećena solidarnosti sa izbeglicama a održana je u Savamali, mestu odakle su izbeglice proterane krajem aprila. (*Više o ovoj akciji možete naći u rubrici 'Ulične akcije' u ovom izveštaju*).

15. jul, parkovi u Beogradu – primetno je bilo da je mnogo više izbeglica nego prethodnih dana, vidno je da je humanitarna situacija jako pogoršana. Skromna pomoć koju su donele aktivistkinje ŽUC-a podeljena je za par minuta. Izbeglice, najviše iz Avganistana, kazale su da se sve duže zadržavaju u Beogradu, spavaju u parkovima, a kada pada kiša traže zaklon u haustorima okolnih zgrada ili na autobuskoj stanici.

U parku je bilo i dosta izbeglica koji su uspeali da pređu u Mađarsku, ali su naknadno bili uhvaćeni i posle torture mađarske policije i vojske vraćeni u Srbiju. Njihove priče unose dodatnu uznemirenost među izbeglice...

20. jul, parkovi u Beogradu – u oba parka je bilo oko 400 izbeglica. Pojačana je akcija 'čišćenja' parkova od izbeglica – državno preduzeće *Zelenilo Beograd* su travnatu površinu izorali sa ciljem da se izbeglice ne okupljaju i ne sede na travi! Aktivista ŽUC-a (Goran Lazin) je svedočio policijskoj brutalnosti prema izbeglicama (fizičkim napadima), rasističkim vređanjima (*'...stoko jedna, sve vas treba proterati iz Srbije...'*). Na to je reagovao aktivista ŽUC-a, zbog čega ga je policija vređala a potom i legitimisala.

21. i 22 jul, granični prelaz Kelebija – grupa aktivista/kinja ŽUC-a, kao i aktivistkinja iz Hrvatske posetila je izbeglice na graničnom prelazu Kelebija. Izbeglice se nalaze u improvizovanom kampu na „ničijoj zemlji“ između Srbije i Mađarske, uz granični prelaz Kelebija. U šatorima boravi oko 250 izbeglica. Sve izbeglice su iz Sirije, dok je manji broj izbeglica iz Iraka. Do samog improvizovanog kampa nije moguće doći, jedino UN-HCR i IOM imaju pristup kampu. Sa izbeglicama smo boravili na poljani (na 300 m od pomenutog kampa). Humanitarna organizacija *I am Human* tu ima kamp-kućicu, gde izbeglice mogu napuniti svoje telefone. Higijenski uslovi su katastrofalni, najminimalnije potrebe u hrani i vodi su zadovoljene zahvaljujući solidarnoj podršci građana Subotice. Tokom tri posete u dva dana, izbeglice su nam pričale o paklenom višemesečnom putovanju, ali i o nostalgiji za Damaskom, Alepom, Palmirom... Sve izbeglice koje se nalaze u ovom improvizovanom kampu su popisane, izbeglice same prave spiskove, pridržavaju se 'reda'. Rečeno im je tu da moraju tu provesti mesec dana, mađarske vlasti dnevno propuštaju 10-15 izbeglica.

Kad pređu u Mađarsku, tamo će biti smešteni u centar za azilante, gde moraju provesti još mesec dana „da ih provere“. Nadaju se da će doći do Evrope, najviše pominju Nemačku...

U solidarnoj poseti izbeglicama sa Bliskog istoka, na srpsko-mađarskom graničnom prelazu Kelebija bili/e su aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom Staša Zajović, Violeta Đikanović i Mirko Medenica, Ljiljana Živković – Ženska mreža Hrvatske i Yana Zorko, volonterka Žena u crnom iz Ukrajine.

26. i 27. jul – Marš mira i nade, štrajk glađu izbeglica na graničnom prelazu Horgoš

Aktivisti No borders i aktivista ŽUC-a (Goran Lazin) boravili su sa izbeglicama na graničnom prelazu Horgoš kako bi izrazili/le solidarnost sa grupom od oko 140 izbeglica. Oni su 23. jula krenuli iz Beograda u „marš nade“, ka mađarskoj granici. Štrajkači su objašnjavali da su ovu radikalnu nenasilnu akciju preduzeli kako bi upozorili evropsko i svetsko javno mnjenje na svoj užasan položaj, na rat zbog kojeg i pobjegli iz svojih zemalja... Aktivisti/kinje su štrajkačima pružali pomoć u vodi, doneli su i punjače za mobilne telefone. *'Štrajkače na poljani „čuvala“ je grupa od deset policajaca sa maricom i tri policijska automobile. Nakon sat vremena našeg boravka sa njima policija nas je primetila, prišla i legitimisala nas. Morali smo uz pratnju policije da napustimo to područje zato što smo bez dozvole ušli u pogranično područje'*. Kriminalizacija internacionalističke

solidarnosti postaje redovna praksa policijskih organa Srbije. Sledećeg dana su aktivisti/kinje su nastavili da pružaju pomoć iz obližnje šume...

26. jul, parkovi u Beogradu – park kod dolaznih perona Autobuske stanice ograđen je, tu više niko nema pristupa, a prostor u parku kod Ekonomskog fakulteta priprema se za sađenje nove trave. Sve se radi u pravcu potpunog proterivanja izbeglica iz parkova... Aktivistkinje (Staša i Violeta) su srele u parku veliki broj maloletnih muškaraca, koji već mesecima putuju iz Kandahara, Avganistan. Uprkos stravičnih iskustava na evropskim granicama, nisu se odrekli svog sna o Evropi, a pre svega Nemačkoj...

4. avgust, granični prelaz Kelebija – aktivista i aktivistkinje ŽUC-a (Mirko, Violeta i Sofija) su posetili neformalni izbeglički kamp na „ničijoj zemlji“, između Srbije i Mađarske, kod graničnog prelaza Kelebija. Izbeglice se nalaze između dva granična punkta, uz samu žičanu ogradu koja je postavljena sa mađarske strane. U kampu je bilo oko 170 izbeglica. Mnogi meštani pomažu izbeglicama, ali od dolaska službenika Komesarijata za izbeglice Srbije, kontrole su znatno strožije. Naime, službenici Komesarijata meštane kao i humanitarne volontere prijavljuje policiji koja ih maltretira i legitimise... Kriminalizacija solidarnosti je pojačana i koordinisana...

13. avgust, parkovi u Beogradu – nastavljeno je maltretiranje i napadi na izbeglice u parku kod Ekonomskog fakulteta od strane policije i službenika Komesarijata za izbeglice Srbije. Oni 'združenim snagama' prisilno odvođe izbeglice u izbeglički kamp *Krnjača*, kod Beograda.

Ranije su izbeglice mogle da odluče da li idu u Krnjaču ili da ostanu u parku. Međutim, sad im je rečeno 'da moraju da idu, inače će biti uhapšeni i deportovani iz Srbije. Oni koji su odbili da idu, primenom fizičke sile su ugurani u autobuse.'

14. avgust, „Parkovi su za sve“ – protest u parku kod Ekonomskog fakulteta u organizaciji grupa i volontera koji pomažu izbeglicama. Bilo je oko 60-70 građana i oko 150 izbeglica koje su se vratile iz Krnjače. Izbeglice su svedočile o događaju od prethodnog dana: policija ih je tukla pendrecima, bacala im lične stvari... U fizičkim napadima na izbeglice učestvovao je i jedan službenik Komesarijata za izbeglice, inače poznat po brutalnosti prema izbeglicama. U prihvatnom centru u Krnjači nije bilo dovoljno mesta tako da ih je po 30 spavalo u prostoriji sa 10 kreveta, bez hrane...

Represija nad izbeglicama se pojačava: i tokom narednih dana veće grupe policajaca, policije u civilu i službenika Komesarijata su dolazile u park. Kada se oni pojave, izbeglice beže u okolne ulice, u park su dolazili i pripadnici Žandarmerije. Ovome su svedočili aktivisti/kinje ŽuC-a: Goran, Mirko, Sofija, Violeta.

29. i 30. avgust 'U poseti kod Avganistanaca' – poseta izbeglicama koju noću spavaju iza autobuske stanice, u zoni Savamale. To su napuštena skladišta, koja će uskoro da se ruši zbog mega projekta „Beograd na vodi“. Aktivisti/kinje ŽUC-a su posetili izbeglice iz Avganistana, odneli im skromnu humanitarnu pomoć, zadržali se dugo u razgovoru sa izbeglicama, koji su pričali o torturi mađarske policije i vojske pri pokušaju da pređu granicu. Izbeglice su pozvale aktiviste na ručak i dok su kuvali, desetak službenika Komesarijata za izbeglice su obavljali svoju 'redovnu dužnost' – kažnjavanje onih koji pružaju solidarnu pomoć izbeglicama: ispitivali su aktiviste, legitimisali ih...

'Ubrzo je ručak bio gotov, pirinač, pomešan sa par krompira i par ljutih papričica. Svako od nas je dobio i glavicu luka. Suvišno je reći, da je bilo lepše i „slađe“ nego bilo koji drugi obrok koji smo mogli dobiti bilo gde. Tajni sastojak je bio ljudska solidarnost i empatija koju smo svi zajedno iskazivali.'

(O svim navedenim akcijama solidarnosti opširne izveštaje možete naći, na srpskom i engleskom jeziku, na sajtu ŽUC-a)

Pored navedenog, solidarnost sa ratnim izbeglicama Žena u crnom izražavaju i drugim aktivnostima:

- **Pisanje i slanje izveštaja** - na srpskom i engleskom jeziku, za domaće i međunarodne mreže i institucijama sa kojima saradujemo a radi upoznavanja sa problemima izbeglica, njihovim položajem, njihovim ljudskim pravima, zloupotrebama, diskriminacijom, kako na nivou institucija tako i društva. U ovom izveštajnom periodu aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom su priredile petnaest (15) izveštaja.

Praćenje stanja ljudskih prava izbeglica ima više segmenata:

- *beleženje pritužbi i žalbi o nasilju i diskriminaciji nad izbeglicama* – kako od strane državnih institucija, tako i društva. Izvor informacija su direktni kontakti sa izbeglicama, susreti i razmena informacija sa aktivistima/kinjama srodnih organizacijama i pokretima na regionalnom i međunarodnom nivou, praćenje izveštavanja u medijima o položaju izbeglica, kontakti sa predstavnicima/ama međunarodnih institucija za ljudska prava, posebno onima za migracije i prava izbeglica,

- *beleženje zloupotreba i militarizacije izbegličke tragedije* – slučajevi represije, zloupotrebe, eksploatacije izbeglica od strane državnih i nedržavnih aktera u vidu pljačke i bogaćenja na račun izbeglica, profitiranje na migracijama s Bliskog istoka i stvaranje novog talasa/sloja postratnih profitera,

- *praćenje primene mera od strane institucija*, ispunjavanje obaveza koje je preuzela država na osnovu međunarodnih konvencija o položaju izbeglica i tražilaca azila – raskorak između faktičkog i normativnog stanja (*Opširnije o ovome u izveštaju: "Izbeglička kriza- izveštaj o sadašnjoj situaciji" na srpskom i engleskom jeziku možete naći na sajtu ŽUC-a*).

- *diskriminatorno ponašanje državnih organa prema Ženama u crnom prilikom posete centrima za pri-*

hvat izbeglica - aktivistkinje/aktivisti ŽUC-a su obilazili lokacije na kojim se nalaze izbeglice, kako bi odneli prikupljenu pomoć i da bi se upoznali sa uslovima u kojima izbeglice borave, kao i sa odnosom državnih organa prema njima. Pri ovim posetama, policija im je sprečavala ulazak u prihvatne centre, sa izgovorom da je za boravak u centru potrebna dozvola. Naši pokušaji da u kontaktu sa Komesarijatom za izbeglice i nadležnim Ministarstvom dobijemo više informacija ili navodnu dozvolu nisu urodili plodom, itd. (*Opširan izveštaj o diskriminaciji možete naći na sajtu ŽUC-a: Napadi na Žene u crnom maj-avgust 2016, Dosije br. 7*).

- *internacionalistička solidarnost* – kontakti sa međunarodnim mrežama radi razmene informacija, osmišljavanja zajedničkih akcija, organizovanje uzajamnih poseta, debata...

Diskusioni kružoci, predavanja, debate u prostorijama Žena u crnom - "Srede u ŽUC-u"

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano devet (9) predavanja i debata u kojima su učestvovala **144** osobe:

1. jun „Pucanj u dušu“ - projekcija filma, u produkciji Udruženja žrtava i svjedoka genocida i Udruženja pokret Majke enklava Srebrenice i Žepe. Dokumentarni film u trajanju od 55 minuta svedoči o tragediji žena i muškaraca koji su prošli kroz najgore torture i poniženja samo zato što su se zvali drugačije. Projekciji je prisustvovalo **10** osoba.

8. jun „Krv realpolitike: afera Srebrenica“ - autorke Florens Artman; u razgovoru o knjizi koju je predstavio Nemanja Stjepanović, istraživačem Fonda za humanitarno pravo učestvovalo je **17** osoba.

15. jun „Rodna pristrasnost u upravljanju porodičnim firmama i ekonomiji nege u postsocijalističkoj neoliberalnoj transformaciji Srbije“ - predavanje je održala Tatjana Đurić Kuzmanović, profesorka na Univerzitetu u Novom Sadu, saradnica Ženskog suda. U diiskusiji je učestvovalo **18** osoba.

22. jun „Dubina dva“ – dokumentarni film autora Ognjena Glavonjića, u produkciji Fonda za humanitarno pravo, a projekcija je održana u biblioteci Fonda za humanitarno pravo/FHP u Beogradu. Dokumentarni film govori o masovnim grobnicama u Srbiji u kojima su tajno 1999. godine pokopana tela ubijenih Albanaca, kako bi se sakrili zločini počinjeni na Kosovu. U razgovoru nakon projekcije moderirala je Sandra Orlović, izvršna direktorka FHP a učestvovalo je oko dvadesetak (**20**) aktivistkinja ŽUC-a i drugih organizacija civilnog društva.

29. jun „Ideologija varvarstva“ – fašističke i nacionalsocijalističke ideje kod intelektualaca u Beogradu (1929 – 1941.) autora Nenada Ž. Petrovića; na promociji knjige govorio je autor, Zlatoje Martinov, publicista, Lino Veljak, filozof i drugi/e, a u razgovoru je učestvovala **21** osoba.

6. jul – prezentacija performansa angažovane umetnosti Kathy Randels iz SAD-a - takođe je razgovarano o finalnom osmišljavanju ulične akcije u vezi sa 21 godišnjicom genocida u Srebrenici; bilo je prisutno **18** osoba.

13. jul „Elektronski mediji: Imperija uzvraća udarac, a mi zbunjeni!“ - o represiji nad medijima u Srbiji govorio je Mirko S. Mandrino, nezavisni konsultant za elektronske komunikacije i elektronske medije, Nenad Ž. Petrović, istoričar, a moderator je bio Lino Veljak, Filozofski fakultet u Zagrebu. Debatu je prisustvovalo **15** osoba.

20. jul „678“ - projekcija filma o seksualnom nasilju u gradskom prevozu nad ženama u Egiptu, u prisustvu **7** aktivistkinja/aktivista.

27. jul „Angažovana umetnost u Indiji“ – o umetničko-aktivističkim praksama u pozorištu za socijalnu pravdu i obrazovanje govorio je Vedanth, umetnik-aktivista iz Bangalorea/Indija; u razgovoru je učestvovalo **18** osoba.

Uzajamna podrška i solidarnost

U ovom periodu smo takođe učestvovali i u brojnim međunarodnim konferencijama, inicijativama civilnog društva u organizaciji srodnih grupa; ovde hronološki navodimo one u kojima smo imale aktivno učešće (predavačice, panelistkinje...):

26. i 27. maj, Subotica – Konsultacije o uključivanju civilnog društva u proces izrade i praćenja primene Nacionalnog akcionog plana za primenu Rezolucije saveta bezbednosti UN 1325 „Žene, mir, bezbednost“ u Srbiji (NAP 1325), u organizaciji Beogradskog centra za bezbednosnu politiku u saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji. U ime ŽUC-a učestvovala je Nada Dabić.

Beograd, 30. maj – **“Rehabilitacija Draže Mihailovića – političko nasilje nad istinom i pravom”** promocija knjige autora Aleksandra Sekulovića u izdanju Saveza antifašista Srbije I izdavačkog preduzeća MO-START a promocija je održana u CZKD-u.

Beograd, 22. jun – **“Tranziciona pravda u Srbiji u periodu od 2013. do 2015. godine”**, predstavljanje izveštaja u Medija centru; izveštaj o procesu uspostavljanja tranzicione pravde/TP u Srbiji; izveštaj je pružio uvid u mehanizme TP koji su uspostavljeni u Srbiji, njihova dostignuća i probleme u funkcionisanju tokom 2013, 2014. i 2015. U ime ŽUC-a prezentaciji izveštaja pratili Staša Z., Miloš U., i Ljilja R.

Beograd, 30. jun – 3. jul – 25 godina rada Dah Teatra – Festivalom i konferencijom pod nazivom ‘Posto (A)janje’ obeleženo je 25 godina rada pozorišnog kolektiva Dah teatra; aktivistkinje ŽUC-a su prisustvovali brojnim pozorišnim predstavama i debatama. Staša Zajović je 2. jula održala predavanje ‘Aktivističko-umetnički angažman u suočavanju s prošlošću – saradnja DAH Teatra i Žena u crnom’.

Beograd, 7. jul – **“Učimo i razgovaramo o Srebrenici”** - predstavljanje internet narativa **“Srebrenica: genocid u osam činova”**, Dokumentacionog centra **SENSE** prezentuje svedočenja preživelih, članova porodica ubijenih, očevidaca, itd. Prezentaciju je održana u Medija centru a u organizaciji FHP. Istog dana uveče održan je razgovor o Srebrenici u CZKD, a u organizaciji FHP. Oba događaja su organizovana povodom 21 godišnjice genocida u Srebrenici. Oko petnaest aktivistkinja i aktivista ŽUC-a prisustvovalo je navedenim događajima.

Kampanje, apeli:

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovali smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje! – u saopštenju povodom 24. maja - Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje, Žene u crnom su ukazale na dramatične činjenice koje svedoče o tome da u zemlji nije zadovoljen minimum ljudske bezbednosti. Preovladava nekažnjivost na svim nivoima, a država ne poštuje brojne međunarodne konvencije:

Država Srbija nije potpisala Konvenciju UN o zabrani kasetne municije – stoga žrtve kasetnih bombi u Srbiji (tokom bombardovanja 1999.) nemaju pravo na međunarodnu pomoć. Srbija je jedina je zemlja u regiji koja nije potpisala Konvenciju.

Država Srbija izvozi oružje zaraćenim državama i raznim diktatorskim režimima - koji muče i ubijaju civilno stanovništvo u tim zemljama;

Srbija je prva u regionu po broju registrovanog oružja po glavi stanovnika - žene su žrtve nasilja u porodici, a trećina ubistava žena je učinjena vatrenim oružjem od strane partnera ili muških članova porodice.

U Srbiji raste fašizacija - ispoljava se u slavljenju i rehabilitaciji ratnih zločinaca, kako iz Drugog svetskog rata, tako i iz ratova 90-ih, itd.

Pamtimo žene silovane u ratu! – u saopštenju povodom 19. juna – *Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u sukobima*, Autonomni ženski centar, Žene u crnom i Fond za humanitarno pravo upozorile su na dugu istoriju nekažnjivosti ratnog zločina silovanja. Takođe podsećaju na to da je „tek sa silovanjem žena u Bosni i Hercegovini, Haški tribunal dao pravni odgovor na ratno silovanje: silovanje u ratu postaje ratni zločin, odnosno zločin protiv čovečnosti i genocid i to samo zahvaljujući preživelim ženama koje su progovorile o svojim iskustvima, i zahvaljujući solidarnoj podršci feminističkih aktivistkinja i pravnih ekspertkinja“. Nažalost, i pored upornih zahteva organizacija civilnog društva u Zakon o civilnim žrtvama rata Srbije ne prepoznaje kategoriju silovanih žena u ratu.

Solidarnost sa izbeglicama! – u saopštenju povodom 20. juna – *Svetskog dana izbeglica*, u saopštenju ŽUC-a upozorava da su „zatvaranjem „Balkanske rute“ stvari postale gore, jer izbeglice i dalje dolaze, ali je njihov položaj znatno teži. Suspendovanjem svojih zakona, države Evrope su izbeglice stavile „van zakona“ i gurnule u kandže kriminalnih organizacija i švercera ljudi, čemu svedočimo i u Srbiji. Svedoci smo da ovakva klima odgovara ekstremističkim i fašističkim pokretima, koji sve više dobijaju na snazi“ ,uz poziv na solidarnost sa izbeglicama“.

Za slobodan abortus! – Žene u crnom su najoštrije osudile postupak lekara koji su odbili da vrše abortus na „crveno slovo“ (verski praznici Srpske pravoslavne crkve). Lekari bolnice 'Stefan Visoki' u Smederevskoj Palanci odbili su (juna 2016.) da izvrše abortus nad pacijentkinjom iz Mladenovca. „Kao feministička grupa koja se zalaže za odvojenost crkve od države i za vrednosti sekularizma, Žene u crnom protestuju, jer se ženama ponovo preti oduzimanjem prava na kontrolu sopstvenog tela što podrazumeva najgrublju povredu ljudskih prava žena i ženskog dostojanstva“, itd.

Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici! – u saopštenju povodom 21 godišnjice genocida, ŽUC podseća da je "Država Srbija prva i do sada jedina država na svetu koja je presudom Međunarodnog suda pravde (2007.) proglašena odgovornom za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida". Takođe se podseća da "Žene u crnom i srodne organizacije više od decenije traže da se prizna genocid, da se 11. jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici i da se negiranje genocida kvalifikuje kao krivično

delo. "Ignorisanje naših zahteva potvrđuje nedostatak političke volje i moralnog kapaciteta sadašnjih vlasti, ali i sponu između ideologije zločina i sadašnjih vlasti Srbije, kontinuitet moralnih i kulturnih obrazaca sa režimom pod kojim je izvršen genocid – državno organizovani zločin", kaže se u saopštenju.

Antiratni protest povodom slavljenja ratne pobjede – u saopštenju povodom zabrane obeležavanja 21 godišnjice zločina nad civilnim stanovništvom u Hrvatskoj ('Oluja'), organizatori/ke upozoravaju da je "Zabrana protesta kulminacija već poznate prakse policije u onemogućavanju vlastima politički nepodobnih javnih okupljanja. (...) Podsjećamo, rješenje ministra unutarnjih poslova u izravnoj je suprotnosti s Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, jednako kao što je i u suprotnosti sa Ustavom RH". Zbog zabrane održavanja antiratnog protesta, organizacije Centar za žene žrtve rata – Rosa (Zagreb), Žene u crnom (Beograd), Ženska mreža Hrvatske, Srpski demokratski forum (Zagreb), Slobodarski aktivisti (Zagreb), Centar za građansku hrabrost (Zagreb), Udruženje za društvena istraživanja i komunikaciju - UDIK (Sarajevo), održale su protestnu akciju na glavnom gradskom trgu u Zagrebu i tom prilikom bili brutalno napadnuti od strane branitelja (učesnika Domovinskog rata u Hrvatskoj). Ovaj napad je posledica činjenice da je "dvadeset je godina, i izrekom i prečutno, građen stav da u odbrambenom ratu ne može biti zločin počinjen i da „naši“ ne mogu biti zločinci; kako su naveli organizatori/rke akcije.

Međunarodna politika – međunarodne posete, učešće na konferencijama

Pored brojnih međunarodnih aktivnosti, navodimo i sledeće:

3. i 4. jun, Hamburg, Nemačka – Povodom 15 godišnjice feminističke fondacije „Filia“ Snežana Tabački i Staša Zajović su u ime ŽUC-a učestvovala na panel diskusiji o aktuelnom položaju izbeglica a takođe su govorile o aktivnostima ŽUC-a.

9. i 10. jun, Jahorina kod Sarajeva, Bosna i Hercegovina – „Smjernice Generalnog sekretara UN o reparacijama za seksualno nasilje povezano sa sukobima – regionalno predstavljanje i radionica za Jugoistočnu Evropu u organizaciji UN Women, a u saradnji sa OHCHR, IOM. U ime ŽUC-a učestvovala je na panelu „Kako uključujemo žrtve seksualnog nasilja povezanog sa sukobima u sve faze programa reparacija“ Staša Zajović sa izlaganjem „Od žrtava u ratu do akterki pravednog mira – iskustva Ženskog suda“ a takođe je učestvovala u celokupnom toku ovog regionalnog skupa.

U ovom izveštajnom periodu, Žene u crnom su posetile brojne međunarodne aktivistkinje, istraživačice iz: Jermenije, Švajcarske, Indije, Australija, Norveška, SAD, Nemačke, Italije...

*Izveštaj priredila: Staša Zajović
uz podršku Gorana Lazina, Miloša Uroševića,
Mine Damjanović, Ljiljane Radovanović,
Mirka Medenice, Marije Vidić, Nataše Milanović,
Snežane Tabački, Violete Đikanović.*

Beograd, septembar 2016.

